

SOBRE UN DETALL CURIÓS DE LA MEMORIA

per

J. ALZINA I MELIS

En aquesta nota resumirem breument les investigacions que anem fent sobre el curiós fet psicològic anomenat *reminiscència* o *reviviscència paradoxal*.

L'oblit no és un procés de curs matemàticament progressiu, en tots els casos almenys; casos hi ha en els quals els records sobre un determinat punt, en comptes de disminuir des de que ha tingut lloc la memorisació, augmenten durant cert temps en una proporció variable; doncs en aquest fenomen d'observació fàcil consisteix la *reminiscència paradoxal*.

Nosaltres ens proposem no ja constatar-ne l'existència com s'han proposat ordinàriament els pocs psicòlegs que se n'han ocupat (Ballard en 1913, Huguenin en 1916, Cionci en 1913 i algú altre), sinó explorar-ne la gènesi psíquica, descobrir com possible sigui la causa per la qual la reproducció d'un dat record ve a interrompre la lenta o ràpida desaparició de les impressions mnemòniques, i com, per conèixer l'influència d'un element determinat en un problema qualsevol, és camí planer observar allò que passa un cop suprimit l'element. Per ço ens hem servit de subjectes sans i subjectes malalts, car la malaltia

psíquica, com tota malaltia, anul·la, disminueix o pertorba de varies maneres els factors que contribueixen a produir el fenomen psicològic.

S'equivocaria lamentablement qui cregués tasca fàcil trobar casos patològics bons per servir de subjectes d'experimentació per a un estudi d'aquesta classe. S'han d'excloure no solament els atacats d'un grau de demencia una mica avançat, sinó també els incapaços d'exercir sobre sí el *contrôle* suficient per poder després confiar l'experimentador en llur propi testimoni; nosaltres, com Binet i com la mateixa Escola de Munic, no sabem comprendre les aventatges de prescindir en Psicologia experimental de l'introspecció; ans al contrari, ens sembla que l'introspecció, en altres termes, l'interrogació del subjecte sobre el passat en sa consciència i la valoració de ses respostes són elements lluminosíssims de judici, que mai no hauria d'oblidar el recercador malgrat s'ocupés de recerques estretament psico-fisiològiques. Limitar la Psicologia experimental a les pures reaccions immediatament subsegüents a l'estímul és condemnar-la a l'esterilitat, desconèixer la singular complicació dels fenòmens psíquics i la multiplicitat de llurs causes prevalents i és també voler evitar la dificultat de valorar els estats de consciència d'una manera ingenua, eliminant-los.

Fins ara hem experimentat amb deu persones sanes i onze malaltes. Hem procurat conseguir la major homogeneïtat possible de material; per això totes elles han estat triades d'una edat compresa entre els 20 i 30 anys; les deu primeres són treballadors de temperament equilibrat, sense tares neuropàtiques, d'instrucció regular i amb perfecta salut orgànica i mental; els altres onze es distribueixen en la forma següent: tres neurastènics, tres ebefrènics i cinc atacats de psicosi maníaco-depressiva, dels quals quatre presentaven un accés de melancolia lleu-

gera i una lleugera excitació hipomaniàca. Els tres neurastènics tenien, com a símptomes culminants, cefalea, parestesies diverses, dificultat d'atendre, emocionabilitat i fàcil agotament psíquic. Els ebefrènics oferien movilitat d'atenció, lleuger dèficit ideatiu, inafectivitat i caràcter infantil; els tres se trobaven, i es troben encara, en un període d'incomplerta remissió, testimoniant en tots l'anamnesi i l'estat actual, d'una manera indubtable, precisa, la naturalesa de la dolencia.

Essent catalans els diversos individus, hem usat com a mental text únic l'*Auca d'una resposta del senyor Gaudí* del llibre de Josep Carner titulat *Auques i ventalls*. També havíem intentat experimentar amb un altre reactiu compost a propòsit, en prosa, de naturalesa descriptiva, però aviat l'abandonàrem per la dificultat de conseguir despertar amb ell el més elemental interès en certs pacients; alguns li donaven una ullada i el deixaven.

Procedim sempre col·locant els subjectes en un ambient tranquil, serè i nu de distraccions; els preparam explicant-los amb breus paraules que han de llegir una poesia durant quinze minuts per després repetir-la i els ho fem repetir el mateix dia i periòdicament cada dos dies, a la mateixa hora sense advertir-los. Donem després un exemplar de l'*Auca* escrit a màquina, que ells llegeixen durant un quart exacte; acabat el quart, se'n deixa passar un altre, fem repetir allò que recorden i es transcriu amb cura i, finalment, interroguem sobre l'interès despertat per la prova, sobre la fatiga i sobre l'atenció. L'experiment s'ha fet col·lectivament en els normals, en els neurastènics i en els melancòlics, excepte la part de reproducció; ens els ebefrènics i hipomaniacs s'han hagut de fer individuals, i individual ha estat, per últim, la reproducció. Ebefrènics i hipomaniacs interrompien la lectura per a fer bromes o observacions; els altres procedien seriament i sense des-

torbar ni parlar. No insistim en les reproduccions quan aquestes es limiten a una sola estrofa.

Comencem per dir que entre els deu normals sols tres han presentat el fenomen, i els tres han seguit la prova sense fatiga perceptible, amb atenció i interès; en els restants, ço és, en els que han donat resultat negatiu, no es pot assenyalar cap diferencia perceptible en lo que's refereix als factors susdits. Dels neurastènics, un ha donat resultat positiu i dos negatiu; dels ebefrènics, dos positiu i un negatiu, i dos maníac-depressius, tres melancòlics i l'hipomaniac han dat resultat positiu i el quart melancòlic l'ha dat negatiu. Resumirem ço que hem dit en el quadre següent:

Subjectes d'experimentació		Resultat positiu	Resultat negatiu
Normals.	10	3	7
Neurastènics . . .	3	1	2
Ebefrènics	3	2	1
Melancòlics . . .	4	3	1
Hipomaniacs . . .	1	1	
TOTAL	21	10	11
	{ Normals. 10		
	{ Malalts.. 11		

Hem considerat record nou o reminiscencia els síngols versos enters, no els versos truncats en paraules soles; d'aquests records imperfectes n'hem prescindit, i per cert s'han presentat en nombre relativament escàs, de tal manera que fins volent-los apreciar, no alterarien, almenys per ara, el resultat de l'experiencia.

Exceptuant en un cas, en l'hipomaniac, en els altres l'oblit ha anat disminuint amb bastanta regularitat, per

augmentar després; ço és, les reminiscències han anat augmentant fins arribar a un màxim, a partir del qual han disminuït progressivament. No sabem per quin motiu en l'hipomaniac el succeir-se de l'oblit ha seguit una marxa irregular; coneixedors de la repercussió dels estats orgànics en l'evolució de les operacions psíquiques i també en la de la memòria (Wundt, Renda, etc.), hem investigat amb cura l'existència d'alguna anormalitat, l'ingestió possible d'alcoòlics i el resultat ha estat negatiu, de tal forma que sospitem si aquella particularitat estarà relacionada amb els altres factors psicològics de la malaltia.

Dos fets de la més alta importància cal remarcar en aquests experiments. Dels deu malalts que han presentat la reminiscència paradoxal, n'hi ha hagut que han seguit l'experiment com una penosa *corvée* imposada per la cortesia o el desig de guarir; tals han estat els melancòlics i el neurastènic, i n'hi ha hagut d'altres, els dos ebefrènics principalment, que l'han seguit amb gran interès i s'hi han entretingut vivament. En quant es refereix a l'atenció, diversament s'han comportat; amb rara unanimitat han coincidit resultat positiu i deficiència d'atenció, resultat negatiu i atenció constant, tenaç. L'ebefrènic i els dos neurastènics en els quals l'oblit ha portat la marxa ordinària i progressiva, s'han esforçat tot el que han pogut i sabut en llegir bé, en aprendre l'auca; ho demostrava l'observació externa de la fisionomia i ho confirmaven després llurs manifestacions, i si bé ebefrènic i hipomaniac interromperen alguna vegada durant la memoriació, fou només amb alguna curta frase o pregunta o amb alguna rialla, per tornar acte seguit a prosseguir la lectura.

Es lícit treure ja conclusions? Prematur fóra; al punt en què estem, sols sembla dibuixar-se una relació entre els processos d'atenció i la reminiscència paradoxal.

Sembla, a més, que els versos objecte de reminiscència necessiten un temps de *maturació mnemònica*, usant l'expressiva frase de De Sanctis, superior als records ordinaris. Sembla, per últim, que l'interès no influeix en la producció del fenomen de manera perceptible, almenys quan no arriba als graus mínims vius, d'aquells en què no és possible memorisació ni cap acte psíquic. Aquesta nota, però, sols té la valor d'una impressió; no assegurarem que els detalls assenyalats fossin constants ni aventurariem hipòtesis sobre la naturalesa del mecanisme psicològic de la reminiscència paradoxal; per aquests motius continuem les recerques amb tota cura, a fi d'esbrinar aquella naturalesa amb la major claretat possible.

Manicomi de Sant Andreu, Barcelona.